

18 stycznia 2018

PWJS DSZ ONZ na Bliskim Wschodzie (1973-1979)

Na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 340 z 25 października 1973 roku powołane zostały Doraźne Siły Zbrojne ONZ (DSZ ONZ) na Bliskim Wschodzie. Ich zadaniem miało być nadzorowanie procesu rozdzielenia wojsk izraelsko-arabskich.

Trwający od zakończenia drugiej wojny światowej ostry konflikt izraelsko-arabski kilkakrotnie doprowadzał do wybuchu wojny. 6 października 1973 roku rozpoczęła się czwarta na przestrzeni ćwierćwiecza wojna izraelsko-arabska, zwana wojną Jom Kippur. Działania militarne przeciwko Izraelowi rozpoczęły Egipt i Syria. Od początku czwartej wojny izraelsko-arabskiej prowadzone były poufne rozmowy dyplomatyczne, które miały doprowadzić do przerwania walk. Poza przywódcami walczących państw w rozmowy te zaangażowane były również ZSRR i USA. 22 października Rada Bezpieczeństwa uchwaliła rezolucję nr 338, która:

- wzywała strony konfliktu do całkowitego przerwania ognia i natychmiastowego zaprzestania wszelkich działań wojskowych, nie później niż 12 godzin po przyjęciu rezolucji, pozostając na zajmowanych w tym momencie pozycjach;
- wzywała strony do natychmiastowego rozpoczęcia rokowań mających doprowadzić do ustanowienia trwałego i sprawiedliwego pokoju na Bliskim Wschodzie.

Przerwanie działań miało nastąpić o godzinie 18.50 czasu lokalnego. Jeszcze tego samego dnia Izrael i Egipt zaakceptowały warunki przedstawione przez RB ONZ, nie było jeszcze oficjalnego stanowiska Syrii. Niestety już w nocy z 22 na 23 października kilkugodzinny zaledwie rozejm został zerwany. W tej sytuacji Rada Bezpieczeństwa przyjęła kolejną rezolucję (nr 339), w której:

- potwierdzała decyzję o natychmiastowym zaprzestaniu wszelkiego rodzaju ognia i wszelkich działań militarnych;
- domagała się pilnego wycofania walczących wojsk na pozycje zajmowane w czasie pierwszego nakazania przerwania ognia, tj. 22 października o godzinie 18.50;
- wzywała Sekretarza Generalnego ONZ do podjęcia kroków dla natychmiastowego wysłania obserwatorów ONZ w celu sprawowania nadzoru nad przerwaniem ognia.

Na linię frontu dla nadzorowania przerwania ognia 24 października zostali wysłani obserwatorzy ONZ znajdujący się w tym czasie na Bliskim Wschodzie, przede wszystkim w Kairze. Nie wszędzie jednakże doszło do zaprzestania walk. Wobec wielu przypadków łamania postanowień rezolucji nr 339, Rada Bezpieczeństwa 25 października uchwaliła rezolucję nr 340, która powtarzała wcześniejsze żądania przerwania ognia i wycofania wojsk na pozycje, o których mowa była w rezolucjach nr 338 i 339. Jednocześnie rezolucja nr 340 upoważniała sekretarza generalnego ONZ do zwiększenia liczby obserwatorów na liniach przerwania ognia, zawierała również postanowienia w sprawie utworzenia Doraźnych Sił Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie, podporządkowanych Radzie Bezpieczeństwa, która zwracała się również do państw członkowskich ONZ, oprócz stałych członków Rady, o wystawienie kontyngentów wojskowych dla DSZ ONZ.

W raporcie z 26 października sekretarz generalny ONZ Kurt Waldheim poinformował, że zostają powołane Doraźne Siły Zbrojne ONZ (United Nations Emergency Force - UNEF) z zadaniem nadzorowania pierwszego paragrafu rezolucji nr 340, nakazującego stronom konfliktu niezwłoczne i całkowite przerwanie ognia oraz powrót na pozycje zajmowane 22 października o godzinie 18.50 czasu lokalnego. Tego samego dnia do Kairu przybyła pierwsza 35 osobowa grupa żołnierzy fińskich z kontyngentu ONZ na Cyprze. W stolicy Egiptu utworzona została Kwatera Główna DSZ.

25 października sekretarz generalny ONZ na tymczasowego dowódcę organizowanych sił wyznaczył fińskiego generała Ensio Siilasvuo. W pierwszych dniach od powołania DSZ, do Egiptu, poza żołnierzami fińskimi, przybyły kontyngenty wojskowe Austrii i Szwecji, wydzielone – podobnie jak kontyngent Finlandii – z sił pokojowych stacjonujących na Cyprze. 28 października DSZ ONZ liczyły już 585 żołnierzy, a zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami docelowo ich liczba kształtować się miała w granicach około 7000 ludzi.

Spośród tej pierwszej 585 osobowej grupy natychmiast utworzona została sieć posterunków między pozycjami zajmowanymi przez oddziały izraelskie i egipskie na południowy zachód od Ismailii. Uruchomione zostały również patrole kontrolujące sytuację na tzw. ziemi niczyjej czyli w pasie pomiędzy siłami Izraela i Egiptu.

2 listopada 1973 roku, po wcześniejszych konsultacjach, Rada Bezpieczeństwa upoważniła sekretarza generalnego do nawiązania kontaktu z rządami siedmiu państw członkowskich ONZ w sprawie udziału ich kontyngentów wojskowych w DSZ. Były to: Ghana, Indonezja, Nepal, Panama, Peru, Polska i Kanada.

Rada Bezpieczeństwa sugerowała ponadto aby zadania logistyczne powierzone zostały Polsce i Kanadzie. Na początku listopada te dwa kraje wysłały do Kairu swe grupy rekonesansowe. 9 listopada osiągnięto porozumienie w sprawie najpilniejszych zadań logistycznych. Ustalono, że strona kanadyjska wyśle do Egiptu jednostkę łączności, Polska natomiast jednostkę inżynieryjno-saperską. Ostateczne ustalenia co do zakresu logistyki i podziału zadań pomiędzy Polskę i Kanadę zostały sprecyzowane w memorandum podpisanym 21 listopada 1973 roku w siedzibie ONZ w Nowym Jorku przez przedstawicieli Polski, Kanady i Sekretariatu ONZ. Polsce przypadły do realizacji zadania inżynieryjne, transportowe w tzw. drugiej linii czyli przewożenie zaopatrzenia z portów i lotnisk do magazynów DSZ oraz zadania związane z zabezpieczeniem medycznym całości DSZ ONZ. Kontyngenty polski i kanadyjski miały ponadto, tak jak i pozostałe kontyngenty wchodzące w skład DSZ, wydzielić grupy żołnierzy do międzynarodowej policji wojskowej (Military Police).

11 listopada 1973 roku przedstawiciele strony egipskiej i izraelskiej, pod egidą przedstawicieli ONZ, podpisali porozumienie o wspólnym zaprzestaniu ognia i wszelkich działań oraz o powrocie wojsk na pozycje z 22 października. Faktycznie jednak warunki skutecznego realizowania powierzonych zadań DSZ zaistniały dopiero po 18 stycznia 1974 roku, kiedy to doszło do podpisania porozumienia izraelsko-egipskiego. Na jego podstawie wojska izraelskie były zobowiązane do wycofania się na półwysep Synaj, a na wschód od Kanału Sueskiego utworzona została strefa buforowa, rozciągająca się od Morza Śródziemnego na północy, po Zatokę Sueską na wysokości Suez na południu, w odległości kilkunastu kilometrów od Kanału. Strefa buforowa miała około 170

kilometrów długości i od 7 do 10 kilometrów szerokości. Utworzono w niej kilkadziesiąt posterunków obserwacyjnych, a na drogach prowadzących do strefy, punkty kontrolne. Wewnątrz strefy mogły przebywać jedynie oddziały DSZ ONZ.

W połowie listopada do Kairu przybywały kolejne kontyngenty wydzielone przez poszczególne państwa do DSZ. Tak więc w składzie DSZ znalazły się kontyngenty następujących państw: Austrii, Ghany, Finlandii, Indonezji, Irlandii, Nepalu, Panamy, Peru, Senegalu, Szwecji, Kanady oraz Polski (826 żołnierzy).

Do najważniejszych, pełnionych przez cały okres istnienia lub też okresowo, możemy zaliczyć takie funkcje, jak:

- obserwacyjno – kontrolne, polegające na obserwowaniu terenu i zachowania się rozdzielonych wojsk;
- mediacyjne, realizowane w zasadzie przez dowództwo DSZ;
- rozdzielanie wojsk walczących stron, realizowane poprzez fizyczną obecność wojsk ONZ;
- nadzorczo-inspekcyjne, polegające na kontrolowaniu liczby ludzi i sprzętu (jego ilości i jakości) w pasach ograniczonej obecności wojsk i uzbrojenia;
- pośrednictwo w przejmowaniu terenów opuszczanych przez oddziały izraelskie i przekazywanie ich władzom egipskim;
- humanitarne – polegające m.in. na dostarczaniu wody i żywności okrażonym wojskom egipskim i ludności Suezu, w późniejszym okresie także na udziale w procesie wymiany jeńców wojennych czy odszukiwaniu zwłok poległych na froncie żołnierzy.

Rozkazem ministra obrony narodowej nr 024/MON z 26 listopada 1973 roku powołana została Polska Wojskowa Jednostka Specjalna. Jej żołnierze otwierali nowy rozdział w wieloletniej już służbie dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, tym razem pod błękitną flagą ONZ.

Poczet sztandarowy Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej w Egipcie.

Zgodnie z memorandum w sprawie podziału zadań logistycznych między kontyngenty polski i kanadyjski, podpisanym 21 listopada 1973 roku, PWJS otrzymywała trzy podstawowe zadania mandatowe: transport w tzw. drugiej linii, inżynieryjne zabezpieczenie strefy buforowej i medyczne zabezpieczenie całości DSZ ONZ. Zadania te w szczególności obejmowały:

- przewóz stanów osobowych, żywności, materiałów pędnych i smarów oraz innych środków materiałowych;
- wydobywanie, uzdatnianie i dowóz wody do wszystkich kontyngentów i posterunków obserwacyjnych w całej strefie buforowej;
- sprawdzanie i rozpoznanie pod względem rozminowania dróg, terenu i obiektów oraz niszczenie i unieszkodliwianie min i innych materiałów wybuchowych znajdujących się w strefie działania DSZ ONZ;
- budowę i remont obiektów mieszkalnych i sztabowych na potrzeby DSZ ONZ;
- utrzymywanie w technicznej sprawności wszystkich dróg dowozu w strefie buforowej oraz w rejonach rozminowania jednostki i pozostałych kontyngentów wojskowych, budowa nowych dróg;
- prowadzenie szpitala i polikliniki, leczenie specjalistyczne żołnierzy, sprawowanie nadzoru sanitarno-higienicznego nad wszystkimi kontyngentami DSZ, zaopatrywanie ich w leki.

Zrealizowanie tak szerokiego spektrum zadań wymagało od polskich żołnierzy znakomitego przygotowania specjalistycznego, olbrzymiej wiedzy, sprawności techniczno-organizacyjnej i umiejętności wykonywania trudnych zadań w nietypowych dla nich, ciężkich warunkach geograficzno-klimatycznych Bliskiego Wschodu.

Organizację i przygotowanie pierwszej zmiany PWJS powierzono Warszawskiemu Okręgowi Wojskowemu. Utworzona została na bazie 6. Pomorskiej Dywizji Powietrznodesantowej. Na dowódcę pierwszej zmiany PWJS wyznaczony został płk dypl. Jerzy Jarosz.

Większość składu pierwszej zmiany stanowili specjaliści o wysokich kwalifikacjach i bogatym doświadczeniu zawodowym, inżynierowie, lekarze, technicy, mechanicy, kierowcy, itd. Pierwsza zmiana, w odróżnieniu wszystkich kolejnych, sformowana w trybie pilnym, nie miała w zasadzie czasu na zorganizowane szkolenie. W następnych miesiącach i latach, w opracowanym już gruntownym systemie szkolenia, wykorzystano bogate doświadczenie pierwszych bliskowschodnich misjonarzy.

Struktura organizacyjna PWJS składała się z następujących elementów:

- dowództwo;
- sztab;
- polski personel w Kwaterze Głównej DSZ;
- kompania dowodzenia i ochrony;
- kompania inżynieryjna;
- kompania transportowa;
- kompania obsługi;
- kompania remontowa;
- kompania budowlana;
- kompania inżynieryjna w Suezie;
- baza w El Tasa.

Na wyposażeniu pierwszej zmiany PWJS znalazły się 352 pojazdy mechaniczne, stacje filtrów wodnych, agregaty wiertnicze do wydobywania wody, 25 elektrowni polowych, różnorodne maszyny inżynieryjne, ruchome warsztaty naprawcze sprzętu, wyposażenie kwatermistrzowskie, jak kuchnie polowe, pralnie, łaźnie, piekarnie, 340 namiotów. Szpital polowy, którego otwarcie nastąpiło 20 lipca 1974 roku, wyposażony był w sale operacyjne, gabinety specjalistyczne, rentgen i izby chorych.

Personel Polskiego Szpitala Polowego w Ismaili.

Przerzut pierwszej zmiany PWJS do Kairu rozpoczął się 13 listopada 1973 roku. Na miejsce budowy obozu wojskowego dla PWJS wyznaczony został teren hipodromu w dzielnicy Heliopolis. Pierwsza polska baza została później nazwana przez żołnierzy Bazą Słońce. Kolejna grupa polskich żołnierzy przybyła do Kairu 16 listopada. Dziesięć dni później, 26 listopada, na terenie polskiej bazy odbył się pierwszy poranny apel PWJS z wciągnięciem błękitnej flagi na maszt. Dzień ten przyjęto traktować jako oficjalne rozpoczęcie funkcjonowania naszego kontyngentu w DSZ ONZ na Bliskim Wschodzie.

Żołnierze sekcji finansowej XII zmiany UNEF II. Ismailia rok 1979. Od lewej stoją: por Henryk Janus, chor. Jerzy Zduńczyk, st. chor. Edward Putyrski, chor. Andrzej Bazak.

W pierwszym okresie po przybyciu PWJS do Kairu do najpilniejszych zadań stojących przed nią należało:

- zorganizowanie pola namiotowego dla kontyngentu polskiego;
- przygotowanie oraz oznakowanie miejsc pod pole namiotowe dla kontyngentów Ghany, Nepalu i Indonezji;
- ogrodzenie ważniejszych obiektów DSZ;
- rozbudowanie stanowisk ogniowych i ukryć dla całego stanu osobowego jednostki;
- wykonanie instalacji elektrycznej i uruchomienie agregatów prądowórczych;
- budowa parku samochodowego, stacji kontroli i obsługi technicznej pojazdów;
- budowa świetlic i innych obiektów kulturalno-rozrywkowych i sportowych.

Równoległe z tymi przedsięwzięciami organizacyjnymi przystąpiono do wykonywania pierwszych zadań mandatowych, jak uzdatnianie wody i zaopatrywanie w nią wszystkich kontyngentów, sprawdzanie terenu pod względem rozminowania w rejonach, w których miały być rozmieszczone austriackie posterunki obserwacyjne na linii przerwania ognia, itd.

Początkowy okres funkcjonowania polskiej misji wojskowej w Egipcie był równie trudny dla pododdziałów transportowych, zaangażowanych w tworzenie strefy buforowej. Kierowcy polscy rozwozili około 1500 beczek, którymi oznakowano granicę strefy, pomagali w przewożeniu sprzętu i wyposażenia innych kontyngentów. Operacja związana z utworzeniem strefy buforowej trwała kilka tygodni. Siły pokojowe ONZ obsadziły wszystkie posterunki do 21 lutego 1974 roku.

Po utworzeniu i oznakowaniu strefy buforowej zapadła decyzja o przeniesieniu Kwatery Głównej DSZ i baz

logistycznych w pobliże strefy, do miejscowości Ismailia. Na miejsce polskiej bazy wyznaczony został obóz al Ghala. Pierwsza zmiana wniosła poważny wkład w organizację szpitala polowego, oficjalnie otwartego 20 lipca 1974 roku, a więc już po zakończeniu przez nią służby. Nie ulega wątpliwości, że żołnierze tej zmiany wnieśli największy wkład w budowę szeroko rozumianych podstaw logistycznych dla funkcjonowania wszystkich kontyngentów DSZ ONZ.

Od wysiłku i sprawności polskich żołnierzy w rozminowywaniu i oczyszczaniu terenu z niebezpiecznych pozostałości na polu walki uzależnione było wykonywanie zadań przez bataliony operacyjne w strefie buforowej, ale i poza nią, na drogach dojazdowych, miejscach budowy obozów wojskowych i baz. Mimo ogromnego wysiłku polskich saperów z kompanii inżynierskiej w pierwszych miesiącach funkcjonowania DSZ ONZ nie obyło się niestety bez ofiar. W połowie 1974 roku bilans strat wśród żołnierzy w błękitnych hełmach wyniósł 8 zabitych i 14 rannych. Na szczęście nie było w tym czasie ofiar wśród PWJS.

W okresie funkcjonowania pierwszej zmiany PWJS na Bliskim Wschodzie w kraju powołany został Zespół Operacyjny ds. PWJS w DSZ ONZ, którego zadaniem miała być koordynacja całości problemów związanych z przygotowaniem, szkoleniem, rotacją, zaopatrzeniem i kierowaniem działalnością kolejnych zmian. Bogatszy o doświadczenia pierwszej zmiany Zespół Operacyjny przystąpił do opracowania koniecznych aktów normatywnych, regulujących sprawę formowania, szkolenia, dowodzenia i zaopatrywania PWJS.

Tak więc o ile pierwsza zmiana wyruszała na Bliski Wschód właściwie bez okresu przygotowawczego, to kolejne zmiany przechodziły już szczegółowo opracowany system szkolenia, korzystając z bogatych doświadczeń swych poprzedników (szkolenie odbywało się w Kłodzku).

Omawiając służbę żołnierzy PWJS warto zwrócić uwagę na jeszcze jedno nowe doświadczenie, wynikające z jej funkcjonowania w układzie i systemie dowodzenia międzynarodowego. Był to z pewnością jeden z najpoważniejszych egzaminów naszych sił zbrojnych na arenie międzynarodowej. PWJS, zachowując odrębną strukturę, pełniła służbę w oparciu o własne, narodowe regulaminy, pozostając jednocześnie w strukturze międzynarodowej.

Największe doświadczenie jeśli chodzi o funkcjonowanie w międzynarodowym systemie dowodzenia i kierowania zdobyli ci spośród polskich żołnierzy, którym przyszło służyć w Kwaterze Głównej DSZ ONZ mieszczącej się w Ismailii i koordynującej działalność wszystkich kontyngentów narodowych. W składzie Kwatery Głównej znajdowali się przedstawiciele blisko 50 narodowości. W okresie działania pierwszej zmiany DSZ w Kwaterze Głównej pracowało 34 Polaków, w czasie drugiej zmiany 37, w kolejnych po 39, w tym 21 oficerów, 8 chorążych, 5 podoficerów zawodowych oraz 5 żołnierzy służby zasadniczej.

Po pierwszych kilku miesiącach bardzo intensywnych prac, w drugiej połowie 1974 roku PWJS weszła w fazę względnej stabilizacji. Znaczne zintensyfikowanie jej działalności nastąpiło na przełomie lat 1975/1976. Wiązało się to z podpisanym 4 września 1975 roku drugim porozumieniem egipsko-izraelskim o rozdzieleniu wojsk na Półwyspie Synajskim, w wyniku czego strefa buforowa miała zostać rozszerzona.

Operacja przemieszczenia i rozszerzenia strefy buforowej otrzymała kryptonim Moonglow (Poświęta Księżycyca). Poprzedzona została okresem wytężonych prac organizacyjno-przygotawczych, realizowanych zarówno przez odpowiednie służby Kwatery Głównej, jak i poszczególne kontyngenty, tak logistyczne, jak i operacyjne.

Szczególną rolę odegrały w tym okresie kontyngenty polski i kanadyjski, które odpowiedzialne były za

rozpoznanie dróg i terenu, przygotowanie kolumn transportowych i pododdziałów zaopatrzenia, sprawdzenie i rozminowanie nowych rejonów dyslokacji pododdziałów, ich inżynieryjne zabezpieczenie oraz za urządzenie wysuniętego stanowiska dowodzenia wraz z węzłem łączności Kwatery Głównej po wschodniej stronie Kanału Sueskiego.

Od lipca 1976 roku ważną rolę w ugrupowaniu DSZ na Półwyspie Synajskim ogrywała Polowa Baza Logistyczna w El Tasa, gdzie mieściło się centrum dyspozycyjne transportu dla północnego i środkowego obszaru strefy buforowej oraz wydzielony pododdział inżynieryjno-saperski, do którego zadań należało oczyszczanie szlaków komunikacyjnych, budowa nowych dróg, rozminowywanie terenu i usuwanie niewybuchów. Komendantem tej bazy był zazwyczaj oficer polski w randze majora.

W latach 1973 – 1979 w jej dwunastu zmianach pełniło służbę 11649 żołnierzy i pracowników cywilnych wojska, w tym 3987 żołnierzy zawodowych, 7080 żołnierzy służby zasadniczej i 582 pracowników cywilnych. Nasz kontyngent wraz z kontyngentem kanadyjskim należał do największych liczbowo. Cechą charakterystyczną PWJS, wynikającą z zakresu wykonywanych przez nią zadań, był bardzo wysoki odsetek specjalistów. O szerokim zakresie zrealizowanych przez nich zadań i rezultatach działalności świadczą następujące dane:

- środki transportowe przejechały 33232838 km;
- przewieziono 419532 tony ładunków;
- oczyszczono i uzdatniono 383271 metrów sześciennych wody;
- wykryto i zniszczono 14791 sztuk min, bomb, granatów i pocisków;
- wykryto i zniszczono 282645 sztuk amunicji;
- sprawdzono i odpiaszczono 14690 km dróg;
- sprawdzono pod względem rozminowania 2169494 km kwadratowych ;
- hospitalizowano 3535 osób;
- leczono w poliklinice 57614 osób.

Podpisanie egipsko-izraelskiego układu pokojowego w Camp David oznaczało, że mandat DSZ ONZ na Synaju, wygasający 24 lipca 1979 roku, nie zostanie przez Radę Bezpieczeństwa przedłużony.

29 października 1979 roku miało miejsce uroczyste pożegnanie żołnierzy jednostki z jej proporcem i przekazanie go wydzielonej grupie PWJS na Wzgórzach Golan. Było to jednocześnie symboliczne zakończenie służby PWJS w Egipcie i rozpoczęcie w pełni samodzielnej misji w siłach obserwacyjnych ONZ w Syrii.

7 grudnia 1979 roku ostatnia grupa żołnierzy polskich, wraz z dowództwem XII zmiany, powróciła do Polski. Nie oznaczało to jednak zupełnego zakończenia udziału Wojska Polskiego w pokojowej misji na Bliskim Wschodzie, bowiem nadal pozostawał nasz kontyngent wojskowy w Siłach Zbrojnych ONZ w Syrii.